

Feltáró tevékenység

1. Budapest, II. ker. Áfonya u. 9. Áfonya-barlang

Az év során csak öt alkalommal tudtunk feltáró munkát végezni az Áfonya-barlangban. Ennek legfőbb oka a törmelék elhelyezésének, illetve elszállításának problémája volt.

Alkalmanként átlag 10 fő részvételével, összesen 275 munkaórában, kb. 10 m^3 törmeléket szállítottunk a felszínre.

A törmelék nagyrésztét a régi bejárat eltömésére, balesetveszélyességének megszüntetésére használtuk fel. Kisebb részét a kertben, a lakók által kijelölt helyen halmoztuk fel. Ezt a törmelékdombot, a ház tatarozásán dolgozó HKI, mint saját törmelékét elszállította. További törmelékmenyiséget nem halmozhatunk a felszínre, addig, míg nincs biztosítva annak rendszeres elszállítása. A törmelékdomb a kert arculatát csufitaná, s így érthető, hogy az ott lakókat nyugtalanítaná a bizonytalan elszállítás.

2. Máriaremetei-fennsík, Öcsi-barlang

Az Öcsi-barlang feltárásán, illetve a feltárás folytatásának előkészítésén, 14 alkalommal, átlag 10 fővel, összesen 764 munkaórában vettünk részt.

Mint már korábban említettük, egy új bejárat nyitása és a barlang biztonságos körülmények között való feltárásának megteremtése volt elsődleges feladatunk.

Ennek érdekében kb. 24 m^3 törmeléket szállítottunk a be- szakadásból a felszínre, és kb. $1 \times 8 \text{ m}^2$ -es és $1 \times 14 \text{ m}^2$ -es felületet ácsoltunk be. Az ácsolat készítése még kb. 15 m^3 törmelék többszöri áthalmozását és az ácsolat

mögé töltését is igényelte. Az ácsolattal 1976. november 14-ére elkészültünk.

3. Budapest, Nagyhárshegy, Bátori László-barlang

A Bátori László-barlangban az év elején 13 alkalommal, átlag 10 fővel, 871 munkaórában végeztünk feltáró munkát.

Az év elején rendelkezésünkre álló eszközökkel vésési munkát végeztünk a Bányaszakasz Huzatos-ágának végpontján és az Ypszilon-ág Pálosok termének alján. A Huzatosnál félköbmétert sikerült tágitani, a Pálosok termében 2 m-t jutottunk előre, 1,5 - 2 m³ törmelék kivésásával. Az elért eredmények indokoltá tették egy télitábor szervezését.

A tavaszi hónapokban megkezdjük a Manyószakasz Piramisok termében felhalmozott törmelék felszínre szállítását is. Ezt a közben beszerzett körbillenős csille tette lehetővé. A Bejárati terem és a Piramisok terme közti távolságot drótkötélpályával hidaltuk át. Így két alkalommal 10 m³ törmeléket szállítottunk a felszínre.

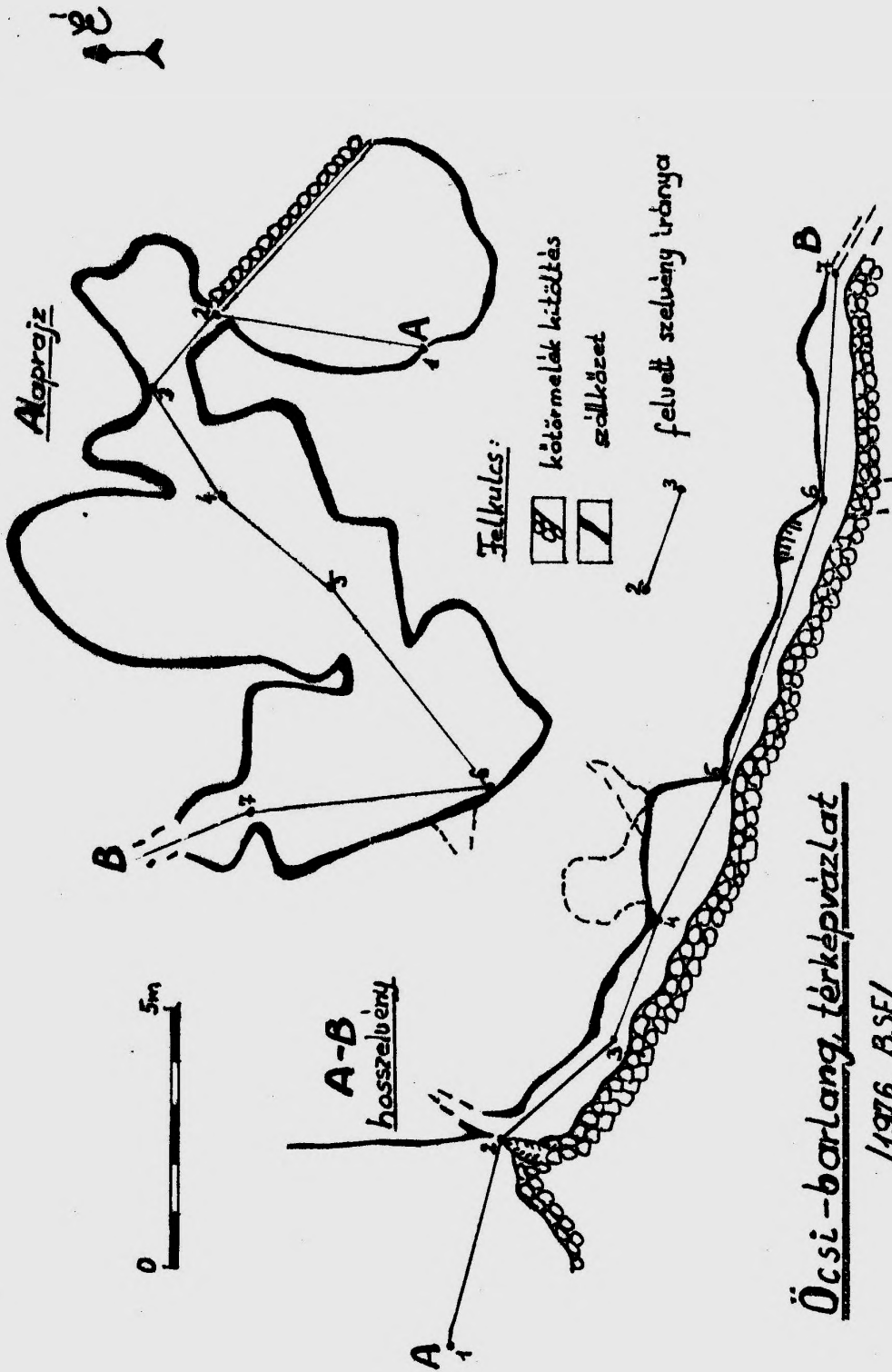
November második felében tértünk vissza erre a kutatási területre. Megkezdtük a télitábor előkészítését és ezzel párhuzamosan folytattuk a Piramisok terméből a törmelék felszínre szállítását is.

A barlangban 5 alkalommal, 400 munkaórában karbantartási munkát is végeztünk.

Kutatási területek leírása

I. Az Öcsi-barlang részletes leírása

A Remete-hegyen, felső triász Dachsteini mészkőben, a 423 m-es magassági pont közelében található az Öcsi-barlang. (A barlang volt csoportvezetőnk, Szabó László becenevét viseli.)

A barlang egy kb. 5-6 m átmérőjű hévizes eredetű gömbfülke beomlása által kialakult beszakadásból nyílik. Hasonló nagy, 3-4 m átmérőjű gömbfülkék alakultak ki a jól fejlett kőzet-repedések mentén. (Ezek bemérése folyamatban van.) Az eddig feltárt fülkék erősen feltöltődtek, részben a mennyezetről, illetve az oldalfalokról származó kőtömbökkel, részben, de nagyjából a barlang másodlagos, víznyelői működése során behordott törmelékekkel.

Több helyen található a barlangban, felszín felé törő 1,0 - 1,5 m hosszú vakkürtő és az oldalfalakon, a kürtők alján kisebb beöblösödések. Ezek méretei a következők: szélesség általában 1,0 m; mélység 0,5 m; magasság 0,3 - 0,4 m. A beöblösödéseken "hegyitejjel" összecementálódott ökölnagyságu törmelék található. Ezek feltehetőleg egy korábbi, eredetileg jóval magasabban lévő törmelékszint süllyedése után maradtak fenn, az ilyen beöblösödések természetes csapdáiban, indikálva a törmelékszint eredeti magasságát.

A hévizes beszakadás keleti részén, ami az épségben maradt gömbüst oldalfala, egy keskeny, feltehetőleg felszíni víztől származó bevágódás, vagyis karr-barázda és rózsacseppkövekkel borított meredek fal, a nyugati része pedig egy nagyon összetöredezett függőleges fal. A fal felső pereme alatt egy méterrel kb. 1 m átmérőjű gömbfülke maradványa látható. A beszakadás északi oldalát felszíni eredetű törmelékesfal alkotja.

A beszakadás oldala felé hajló kőzeten különböző elszíneződésű, nem egyenletes vastagságú agyag lerakódást találtunk. Ebben az agyagrétegben több letört cseppkővet is találtunk, amelyek nagysága 2-3 cm-től 10 cm-ig, átmérője 1 cm-től 2 - 2,5 cm-ig változik. Törési felületükön jól látható a függő cseppkövekre jellemző gyűrűs szerkezet.

A barlang bejáratánál található első fülke nagyrésztének a színe hófehér, az ún. hegyitejtől. A falat több helyen cseppkőcsipke és cseppkőfodor borítja. A fülke bejáratú oldalfala

fejnagyságu törmelékből és egy kb. 2 m hosszú és 1 m magas kőtömbből áll. A további törmelék utját valószínűleg ez a kőtömb állhatta el a beszakadás idején.

A következő terem a Csigaház. Nevét a keleti oldalfalon és a mennyezeten a szálkőzetből kipreparálódott Mollusca, főleg csiga ősmaradványokról kapta. (A kőületek többsége Trachynerita sp. és Nerifaria sp.-ből áll. A vizsgálatot Szabó János, a TTM Őslénytár segédmunkatársa végezte el.) A terem nevére utal a kupola nyugati oldalának csigaházszerű felemelkedése és kb. 1 m átmérőjű gömbüstben történő végződése is. A falak színe világos agyagsárga. Tágas száraz fülke, képződmények nélkül.

A következő terem ideiglenesen a Kagyló terem elnevezést kapta; a mennyezeten található kagyló lenyomatról. A terem képződményekben és színekben egyaránt gazdag. A hófehér hegyitejtől, a májbarnáig, a sárga és barna színek különböző árnyalatai találhatóak meg. Ebben a fülkében, ahogy hanyatfekve becsuszunk a terembe, balkézfelé egy kis méretű cseppkő tetarrata és egy cseppkő "dudor" látható az összementálódott törmelékpadkán. A terem mennyezetén és a talpszintet alkotó kőzettörmeléken, amely valószínűleg szintén a mennyezetről származik, rózsá-, szalmacseppkővet és vagy cseppkővel bevont borsókővet találunk.

Kovács Judit csoporttársunk ezen a részen, kismennyiségben, hévizes eredetű barit-dolomit ásványegyüttest talált, amiből mintát vett vizsgálat céljára.

Több helyen láthatunk a falakon vasas elszíneződést és kiválást is.

A teremből két szűk járat folytatódik. Az egyik DK-i irányban, a Kagyló terem talpszintje aláhajló mennyezettel 2 - 2,5 m-t halad előre a törmelék között. Alján cseppkőkéreg és cseppkő tetarraták által közrefogott "tavacsák" láthatók.

A másik kuszoda, az ún. Karistol-ág, nyugati irányban található. Erősen kanyargó, majd önmaga aláhajló, a végén kis ki-

öblösödéssel. A további járatot a törmelék elzárja. A járat örvényfolyosóra emlékeztet. A falak világossárgák, helyenként apró borsókő borítással. Majdnem minden kanyarnál láthatunk egy-egy kb. 1 - 1,5 m hosszú, a felszín felé tartó kürtöt. Ugy tűnik, hogy a feltörő víz ezeken a kürtökön akarta folytatni útját, majd egy alkalmasabb repedést találva, éles szögben irányt változtatott, míg végül az un. Kagyló terembe ért.

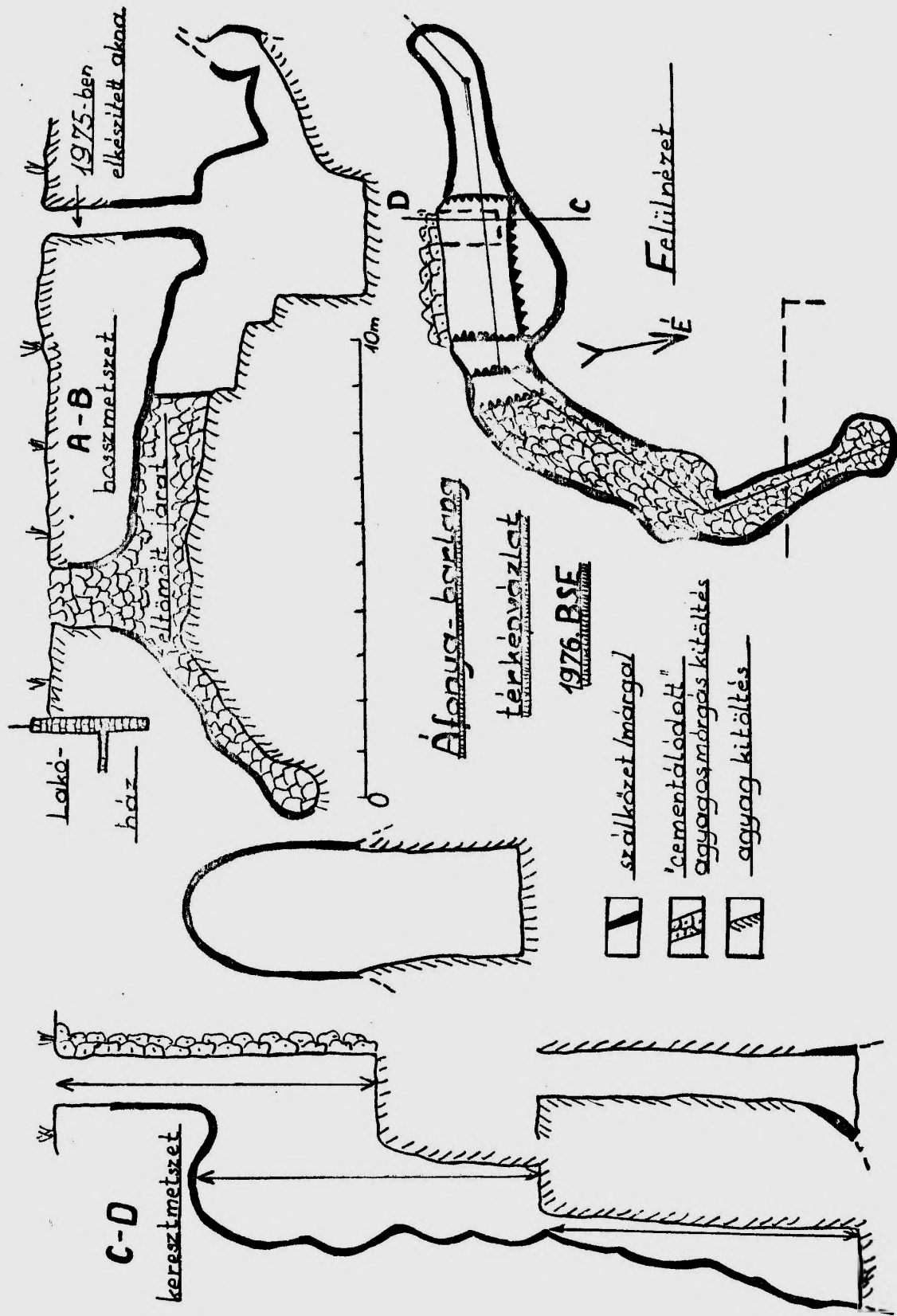
A barlang Csigaház és Kagyló termében a törmelék felszínén, illetve néhány centiméterrel ez alatt, különböző kis rágcsálók és egyéb állatok maradványait találtuk meg.

A csontmaradványok egy részét Dr. Topál György vizsgálta meg. Ezek, megállapítása szerint, több ezer éves vakond-csigolya, egyik fog, hörcsög állkapocs és nyul-csontok voltak.

A második alkalommal talált csontmaradványokat Dr. Jánossy Dénes vizsgálta meg, melyek véleménye szerint pár száz éves mezei nyul (*Lepus europaeus*, Pallas), róka-tejfogas kölyök (*Vulpes vulpes*, Linné), hörcsög (*Cricetus cricetus*, Linné) és házimacska (*Felis domestica*, Brisson) csontjai voltak. Feltehetőleg a beszakadás után, a kőtömbök között szivárgó víz mosta be a finom hordalékkal együtt a csontmaradványokat.

Müller Pál megtekintette a barlangot, s a geológiai észrevételeinket véleményével megerősítette. Hangsúlyozta, hogy az Öcsi-barlang feltárása, elhelyezkedése miatt is jelentős, mivel feltehetőleg formakincsén, ásványain és képződményein keresztül jól tanulmányozhatóvá válik majd a Remete Szurdok-völgy és Solymár között lévő terület hévizes tevékenység átmenete.

Remete Szurdok-völgy és Solymár között ez az egyedüli ismert barlang, bár a környék tüzetesebb bejárása során a csoporttagok több, eddig még eredetüket nem tisztázott, oldásformákat, illetve kisebb üregeket találtak. Feltételezzük, hogy a fennsík alatt több karsztos és/vagy hévizes barlangüreg húzódik, s ezek többsége összeköttetésben is van. Feltételezésünk a

' Szurdok-völgy nagyszámu ürege és a karsztos fennsík bejárása során gyűjtött tapasztalatokból ered. A környék felmérése és a további adatgyűjtés folyamatban van.

Itt mellékeljük az Öcsi-barlang 1976-ban készített térképvázlatát.

II. Az Áfonya-barlang ismertetése

A barlang, Budapest II. ker. Áfonya u. 9. számú ház kertjében, kb. 15 mBf magasságban, kőzetét tekintve alsó oligocén Budai márgában, található.

A barlang jelenleg ismert része, egy É-ÉK-i irányu, keskeny, közel ellipszis alakú, lefelé tölcsér-szerűen szélesedő kürtő. A kürtő "fő" (a felső, felszínhez közel eső része) része szélesebb, s kupolában végződik. A kupola részben omlás, részben omlás következtében keletkezett kb. 1 m átmérőjű gömbsüveg. Az omlás a közel vízszintes repedések és a márga 20-50 cm-es táblákban való elválása, a felboltozódás következményeképpen keletkezett be. A kupola felett, a felszínhez közeledve, ez az összetöredezetttség egyre erősebb. Ez megfigyelhető volt az eltömött járatszakaszokban és a kibontott, kupola melletti mesterséges aknában is.

A kertben több beszakadás is volt, amit a lakók rendszeresen feltöltöttek. Feltehetőleg ezek kisebb forráskürtők beszakadásából, illetve azok kitöltő anyagának megsüllyedésétől keletkeztek.

Az Áfonya-barlang természetes bejárata, az erősen összetöredezett, a környező fák gyökérzetétől szétroncsolt járat mennyezetének beszakadásával keletkezett. A mellékelt térképvázlaton látható szakaszt 1974-ben, illetve 1976-ban tömtük el a mennyezet omlásveszélye miatt.

A barlangban apró, ún. "farkasfog" kalcit kristályokon, kevés limonit kiválásán kívül csak barlangi agyag kitöltés található.

tó, amely helyenként szürke, illetve vörös elszineződésű, ill. helyenként márgásabb összetételű.

A barlang szellőzése a viszonylag csekély - szellőzés szempontjából - (18 m) mélységéhez képest, a szűk keresztmetszete miatt, igen lassu. A levegő hőmérséklete 5° - 10° C között ingadozik, a felszíni hőmérséklet és páratartalom függvényében. Huzamosabb esőzés után hosszú ideig csöpög a beszivárgott víz a töredezett mennyezetről.

Az Áfonya-barlang, a Pálvölgyi-, Mátyáshegyi-, Ferenchegyi-, Szemlőhegyei barlangokkal ellentétben alsó oligocén Budai márgából indul, illetve onnan nyílik, míg a többi, fent felsoroltak viszont felső eocén bryozoás márgából. Rétegtani megfigyelések alapján, az Áfonya-barlang környékén a Budai márga lepusztulásos üledékhézaggal települ a felső eocén nummuliteszes-dyscocyclinás mészkőre, tehát a bryozoás márga tag kimarad. Ez befolyásolhatja a barlang kialakulását. A területen max. 10-15 m-es térképező furások mélyültek, így csak a rétegek települési adataiból (réteg dőlés) következtethetünk a mészkő megjelenésének feltételezhető mélységére. Ez az elkövetkezendő idők feladata lesz.

Kovács Kázmér - Kovács Jutka